Nekļūdīsimies, ja teiksim, ka Haruki Murakami nav konkurentu!

Literary Review

Murakami realitātei ir vairākas šķautnes: dažas – vienkāršas, citas – izsmalcinātas. Neviens cits autors nespēj tā samiksēt ikdienas dzīves, fantāzijas un ezoterikas elementus tik dīvaini valdzinošos stāstos kā Murakami.

Financial Times

Nepieradināts, aizraujošs... Murakami ir brīnišķīgs stāstnieks, un viņš lieliski pieprot ieintriģēt lasītāju, jo labi zina, kā to izdarīt.

Sunday Times

Iepriecinoši! Tikai Murakami ar sava maģiskā reālisma nomierinošo trakumu spēj patiesi atainot vienu no savām apsēstībām – lielākoties neaprakstāmās alkas, kas cilvēkam liek radīt mākslu...

Washington Post

騎士団長殺し

第１部 顕れるイデア編

村上春樹

HARUKI MURAKAMI

Nogalēt Komandoru

1. daļa
IDEJAS PARĀDĪŠANĀS

No japāņu valodas tulkojusi
Ingūna Beķere

821.521-31
Mu 470

Haruki Murakami
KISHIDANCHO GOROSHI:
DAI ICHI-BU, ARAWARERU IDEA HEN
Copyright © Haruki Murakami, 2017
© by Shinchosha Publishing Co., Ltd., Tokyo, in 2017.
All rights reserved.
Cover Illustration by Takeo Chikatsu
Cover Design by Chihiro Takahashi

Haruki Murakami
NOGALĒT KOMANDORU I

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projektu vadītāja *Una Orinska*
Redaktore *Iveta Polkmane*
Korektores *Jana Boikova*, *Elīna Vēja*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Vāka dizainu adaptēja *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,
K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.
Red. nr. T-622.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.[1] pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Ingūna Beķere, 2020
© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2020
ISBN 978-9934-0-8963-3

SATURS

I DAĻA. IDEJAS PARĀDĪŠANĀS

Prologs 9

1. Ja virsma aizmiglojas 12
2. Varbūt visi dosies uz Mēnesi..... 27
3. Fizikāls atspulgs, nekas vairāk..... 51
4. Pa gabalu daudz kas izskatās skaisti..... 65
5. Vairs neelpo, locekļi stīvi 81
6. Šobrīd anonīms pasūtītājs 97
7. Vai uz labu vai ļaunu, bet atmiņā viegli paliekošs vārds 105
8. Maskējusies svētība..... 120
9. Mainīšanās lauskām..... 130
10. Pašķirsim augsti sazaļojušo zāli..... 146
11. Mēness gaisma tur visu skaisti apmirdzēs 160
12. Tāpat kā tas bezvārda pastnieks 173
13. Šobrīd tikai pieņēmums 183

14. Līdz šim nepieredzēti savādi notikumi 198
15. Šis ir tikai sākums 211
16. Salīdzinoši laba diena..... 230
17. Kā es kaut ko tik svarīgu nepamanīju?..... 243
18. Ziņkārība piebeidz ne tikai kaķus..... 253
19. Vai man aiz muguras kāds ir? 271
20. Esības un neesības saplūšanas brīdis 290
21. Kaut mazs, bet no dūriena asinis līs gan..... 301
22. Ielūgums joprojām ir spēkā..... 313
23. Viņi visi tiešām ir šajā pasaulē..... 325
24. Tikai vācu neapstrādātu informāciju..... 348
25. Cik dziļu vientulību patiesība nodara cilvēkam..... 363
26. Neiespējami to uzlabot 377
27. Skaidri atceroties apveidu..... 385
28. Francs Kafka mīlēja nogāzes..... 394
29. Varbūt tajā ir kaut kas nedabisks 405
30. Tajā ziņā ir lielas individuālās atšķirības..... 419
31. Varbūt mazliet pārlieku perfekta..... 436
32. Viņa profesionālās prasmes ļoti noderēja 447

I

DAĻA

IDEJAS PARĀDĪŠANĀS

PROLOGS

Kad šodien pamodos no īsās pēcpusdienas snaudas, manā priekšā bija "vīrs bez sejas". Apsēdies krēslā, kas bija pagriezts pret dīvānu, kurā gulēju, viņš cieši manī vērās izdomātajām neesošās sejas acīm.

Vīrietis bija gara auguma, tādām pašām aprisēm kā iepriekšējā tikšanās reizē. Galvā uzlicis melnu jo melnu cepuri platām malām, pa pusei paslēpis neesošo seju un, protams, uzvilcis garu pieskaņotas krāsas mēteli.

– Atnācu pēc sava portreta, – pārliecinājies, ka es patiešām esmu pamodies, vīrs bez sejas stingri noteica. Klusā, neizteiksmīgā, plakanā balsī. – Tu man to apsolīji, atceries?

– Atceros. Taču toreiz nekur nebija papīra, un es nevarēju jūs uzgleznot, – es teicu. Arī mana balss bija tikpat neizteiksmīga un plakana. – Tā vietā es uzticēju jums glabāšanā talismanu pingvīnu.

– Jā, to es tagad paņēmu līdzi.

To pateicis, izstiepa labo roku pavisam taisni. Roka viņam bija ļoti gara. Pašā plaukstas viducī bija plastmasas lellīte – pingvīns. Tādus talismanus mēdz piesiet mobilā telefona siksniņā. Viņš to nolika uz stikla kafijas galdiņa. Klusi notinkšķēja.

– To es atdošu atpakaļ. Tev to laikam vajag. Tāds mazs pingvīns noteikti pasargās tev tuvos cilvēkus. Tikai tā vietā es gribu, lai tu uzglezno manu portretu.

Es apjuku.

– Piedodiet, ka tik tieši, bet es vēl nekad neesmu gleznojis cilvēku bez sejas.

Man rīkle bija pavisam sausa.

– Runā, tu esot izcils portretists. Tad vēl – viss kaut kad notiek pirmo reizi, – vīrs bez sejas sacīja. To pateicis, pasmējās. Es pieņēmu, ka iesmējās. Tā smiekliem *līdzīgā* skaņa nāca kā tukša vēja nesta no pašiem alas dziļumiem.

Viņš nocēla cepuri, kas slēpa pusi sejas. Tajā vietā, kur vajadzēja būt sejai, tās nebija, tur lēni vērpās pienbalta migla.

Es piecēlos un atnesu no darbnīcas skiču bloknotu un mīkstu zīmuli. Tad apsēdos uz dīvāna un ņēmos zīmēt vīra bez sejas portretu. Taču nesapratu, kā un ar ko iesākt. Galu galā tur bija tikai tukšums. Kā *kaut kas neesošs* varētu kļūt par modeli? Turklāt pienbaltā migla, kas tinās tukšumā, bez mitas mainījās.

– Labāk pasteidzies, – vīrs bez sejas teica. – Es tik ilgi šajā vietā nevaru palikt.

Sirds krūtīs dobji sitās. Laika nav daudz. Jāpasteidzas. Taču nezin kāpēc mani pirksti, satvēruši zīmuli, bija sastinguši gaisā un nekustējās. It kā nolēmēti no plaukstas pamatnes līdz pašiem galiņiem. Kā jau vīrs bija teicis, man bija jāpasargā vairāki cilvēki. Vienīgais, ko es pratu, ir gleznot. Taču nezin kāpēc šo "vīru bez sejas" es nespēju uzgleznot. Neapjauzdams, ko iesākt, vēros šajā kustīgajā miglā.

– Žēl gan, laika vairs nav, – pēc īsa brīža vīrs bez sejas noteica. Tad no bezsejas mutes izelpoja lielu miglas upi.

– Lūdzu, pagaidiet! Vēl mazliet...

Viņš uzlika melno cepuri atpakaļ galvā, atkal pa pusei paslēpdams seju.

– Es kaut kad atkal pie tevis parādīšos. Tad varbūt tev izdosies uzgleznot manu tēlu, bet līdz tam brīdim es pingvīnu paturēšu.

Tad vīrs bez sejas pazuda. It kā vējš būtu pēkšņi izkliedējis miglu. Vienā mirklī izkūpēja gaisā. Palika tikai tukšais krēsls un stikla galdiņš. Talismana pingvīna uz galdiņa nebija.

Tas šķita tikai īss sapnis. Taču es labi zināju, ka tas nav sapnis. Ja tas būtu sapnis, tad visa tā pasaule, kurā dzīvoju, arī pārvērstos sapnī.

Varbūt man kādreiz izdosies uzgleznot neesamību. Tāpat kā kādam māksliniekam tas izdevās gleznā "Nogalēt Komandoru". Taču tam man vajadzēs laiku. Man jādabū laiks savā pusē.

1.

JA VIRSMA AIZMIGLOJAS

No tā gada maija līdz nākamā gada sākumam es dzīvoju kalna galā, pie ieejas šaurā ielejā. Vasarā ielejas vidū bez apstājas lija, bet ārpus tās debesis parasti bija skaidras. Tāpēc ka no jūras puses pūta dienvidrietumu vējš. Šī vēja nestie miklie mākoņi, ietikuši ielejā, uzkāpa kalna nogāzēs un pārvērtās lietū. Tā kā māja bija uzcelta tieši uz robežlīnijas, bieži gadījās, ka nama priekšpusē laiks skaidrojās, bet tikmēr dārzā bija stipras lietusgāzes. Sākumā tas šķita visai dīvaini, bet, kad pieradu, tas jau bija pats par sevi saprotams.

Apkārtējos kalnos zemu sasēdās mākoņi. Ja pūta stiprs vējš, tas mākoņus sapluinīja un tie kā gari no pagātnes klīda pa apkārtējiem kalniem, aizmirstas atmiņas meklējot. Gadījās, ka sīkam sniegam līdzīgs balts lietus bez skaņas dejoja gaisā. Laikam tāpēc, ka vējš pūta gandrīz vienmēr, te pat bez gaisa kondicionētāja varēja pavadīt tīkamu vasaru.

Kaut gan pati māja bija pašaura un veca, dārzs bija gana plašs. Savā vaļā atstātajā dārzā bija sazēlušas garas nezāles, un viena kaķu ģimene bija tur paslepus

iekārtojusies uz dzīvi, bet tad pēkšņi atnāca dārznieks un zāli nopļāva, un kaķi pārcēlās uz citurieni. Laikam vairs nejutās mājīgi. Trīs kaķēni un strīpaina kaķene. Skarbu ģīmīti, novājējusi no skarbās dzīves.

Māja bija uzcelta kalna galā. Izejot uz terases, kas bija pavērsta pret dienvidrietumiem, caur jaukto koku mežu varēja samanīt okeānu. Kā teica kāds paziņa – nekustamo īpašumu speciālists: zemes cena uzreiz būtiski mainoties, pat ja jūru varot redzēt tik vien kā šeit. No tāluma raugoties, šī okeāna lauska izskatījās pēc izbalojuša kuģa rēga. Nesapratu, kāpēc cilvēki tik ļoti alkst redzēt jūru. Man daudz labāk patika noskatīties apkārtējos kalnos. Ja pagriezos pret ieleju un skatījos tajā, redzēju, kā kalni dzīvo un pārvēršas atkarībā no gadalaika, atkarībā no laikapstākļiem. Es varēju nenoguris vērot šīs pārmaiņas.

Tolaik es un sieva bijām savu laulību uz īsu laiku šķīruši, pat bijām uzspieduši oficiālos paraksta zīmodziņus uz šķiršanās dokumentiem, bet pēc tam daudz kas notika, un beigu beigās mēs atkal mēģinājām savu laulību saglābt.

Pat iesaistītajām personām cēloņsakarība nav viegli saprotama, pavisam īsi un banāli es varētu teikt, ka "mēs samierinājāmies". Tomēr starp šīm divām laulības dzīvēm (pirms un pēc, tā teikt) bija šis deviņu mēnešu periods, gluži kā ūdensceļu krasi sadalījis zemes šaurums.

Vai deviņi mēneši kā šķirtības laiks bija garš vai īss, to es pats nevaru saprast. Kad vēlāk uz to atskatījos, tas šķita gan mūžību garš, gan pretēji – pārsteidzoši īss, ne vairāk kā viens mirklis. Priekšstats mainās katru dienu.

Bieži vien, kaut ko fotografējot, līdzās noliek cigarešu paciņu, lai mērogs būtu vieglāk saprotams, taču līdzās manu atmiņu attēlam noliktā cigarešu kastīte, šķiet, te izpletās, te sarāvās atbilstoši tā brīža noskaņai. Gluži tāpat kā manu atmiņu saturs, varbūt tāpēc, ka mainījās gan lietas un apstākļi, gan vienlaikus arī tāpat kustējās un mainījās tā olekts, kurai vajadzētu būt nemainīgai.

Tomēr nevarētu teikt, ka visas manas atmiņas tā mainītos, patvaļīgi izplešoties un saraujoties. Vispār mana dzīve varēja ritēt rāmi un sakārtoti, pat saprātīgi. Ja neskaita tikai *šos* deviņus mēnešus, kad tā nonāca neizskaidrojama sajukuma stāvoklī. Šis laika posms man bija neparasts, izņēmums, slēptu nozīmju pilns. Es tajā biju kā peldētājs rāmā jūrā, kuru pēkšņi aprij negaidīts, neizskaidrojams, milzīgs vilnis.

Kad atgriežos atmiņās par tālaika notikumiem (tātad es šo rakstu, atsaucot atmiņā mainīgos notikumus, kas izvērsās pirms vairākiem gadiem), lietu relatīvais svarīgums, perspektīva, to saistība itin bieži sašūpojas un kļūst neskaidra, un pēc tam pavisam īsā laika sprīdī ātri atgriežas loģiskā ritējumā. Tomēr esmu nodomājis izdarīt visu, kas manos spēkos un ko spēju, lai izstāstītu šo stāstu sistemātiski un loģiski. Pat ja šis mēģinājums būs pagalam neveiksmīgs, vēlos turēties, cik spēdams, pie šīs pagaidu sameistarotās olekts. Gluži kā spēkus zaudējis peldētājs reizēm ķeras pie straumes nestas koka atlūzas.

Kad tikko pārcēlos uz šo namu, iegādājos lētu lietotu auto. Mašīna, ar kuru biju braucis līdz tam, vairs nebija lietojama, tā bija jānodod lūžņos, un man vajadzēja

iegādāties jaunu. Dzīvojot lauku pilsētiņā, turklāt vēl kalna galā un vienam pašam, vajadzēja automašīnu ikdienas iepirkumiem. Devies uz *Toyota* lietoto automašīnu centru Odavaras nomalē, noskatīju *Corolla Wagon* par saprātīgu cenu. Pārdevējs teica, ka tā esot gaišzilā krāsā, bet tā bija slimībā izģinduša cilvēka sejas tonī. Nobraukums bija ap trīsdesmit sešiem tūkstošiem kilometru. Tā reiz bijusi iesaistīta kaut kādā negadījumā, tāpēc tagad to pārdeva ar lielu atlaidi. Pārbaudīju – bremzēm un riepām problēmu nebija. Gan būs laba, jo man nevajadzēs ar to bieži braukt pa ātrgaitas maģistrālēm.

Namu man laipni aizdeva Masahiko Amada. Mēs mācījāmies vienā kursā mākslas augstskolā. Viņš gan bija divus gadus vecāks par mani, tomēr bija viens no maniem nedaudzajiem draugiem, un mēs laiku pa laikam satikāmies arī pēc izlaiduma. Absolvējis augstskolu, viņš bija pārtraucis nodarboties ar gleznošanu un strādāja reklāmas aģentūrā, pievērsies grafiskajam dizainam. Zinādams, ka esmu šķīries no sievas un aizgājis no mājām un ka man īsti nav, kur iet, viņš man piedāvāja pieskatīt viņa tēva māju, kas stāvēja tukša. Viņa tēvam, Tomohiko Amadam, slavenam japāņu stila gleznotājam, kalnos netālu no Odavaras pilsētiņas bija māja, ko viņš izmantoja kā darbnīcu; pēc sievas nāves viņš tur bija vientulībā pavadījis tīkamus desmit gadus. Taču pēdējā laikā demence progresējusi, un viņš bija ievietots augsta līmeņa aprūpes iestādē Idzukogenā, un šis nams jau vairākus mēnešus stāvēja tukšs.

– Nezin kāpēc nams uzcelts pašā kalna galā, nepavisam nevarētu teikt, ka ērtā vietā, bet klusumu gan